

Mateusz Radajewski
Katedra Prawa Konstytucyjnego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytet Wrocławski

JAK ROZWIĄZAĆ KAZUS Z PROBLEMATYKI OGRANICZEŃ PRAW I WOLNOŚCI CZŁOWIEKA I OBYWATELA?

Kazus z problematyki ograniczeń praw i wolności człowieka i obywatela, polegający na ocenie konstytucyjności przepisu ingerującego w określono prawo lub wolność, należy rozwiązać według 5 następujących kroków:

1. Zidentyfikowanie prawa lub wolności, które jest ograniczane przez analizowany przepis (wraz z podaniem przepisu, który to prawo lub tę wolność wyraża);
2. Stwierdzenie, czy został spełniony formalny warunek ograniczania konstytucyjnych praw i wolności (tj. czy zachowana została forma ustawowa);
3. Zidentyfikowanie wartości, dla ochrony której ustanowione zostało ograniczenie prawa lub wolności (wartość ta musi należeć do katalogu wartości wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) wraz z uzasadnieniem;
4. Stwierdzenie (wraz z uzasadnieniem), czy w odniesieniu do ochrony wartości, o której mowa w punkcie 3, spełnione zostały warunki: przydatności, konieczności oraz proporcjonalności *sensu stricto*?
5. Stwierdzenie, czy analizowany przepis narusza istotę prawa i wolności, którą ogranicza?

Prawidłowe rozwiązanie powinno kończyć się konkluzją, stanowiącą efekt wniosku przeprowadzonego według powyższego schematu.

Przykład (na podstawie przypadku analizowanego na zajęciach)

Art. 135 § 2 kodeksu karnego brzmi:

„Kto publicznie znieważa Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.”

Oceń konstytucyjność tego przepisu.

Przykładowe rozwiązanie:

Analizowany przepis ogranicza konstytucyjną wolność wyrażania poglądów, uregulowaną w art. 54 ust. 1 Konstytucji RP. (krok nr 1)

Ograniczenie to zostało przewidziane w ustawie, a zatem został spełniony formalny warunek ograniczania konstytucyjnych praw i wolności. (krok nr 2)

Penalizacja znieważania Prezydenta RP uzasadniona jest ochroną porządku publicznego, ponieważ publiczna zniewaga głowy państwa zakłóca ład i spokój społeczny i pozostaje w sprzeczności z porządkiem publicznym definiowanym jako optymalne ukształtowanie stosunków społecznych nierodzące większych napięć. (krok nr 3)

Jak wynika z powyższego, karanie znieważania głowy państwa jest przydatne dla ochrony porządku publicznego. Jest także konieczne, ponieważ tylko w drodze sankcji karnej możliwe jest zapobieżenie częstemu popełnianiu tego typu czynów. Trudno bowiem wyobrazić sobie inny instrument prawny, przy pomocy którego można byłoby osiągnąć ten cel. Omawiany przepis, w zakresie, w jakim przewiduje karę pozbawienia wolności, budzić może jednak wątpliwości z punktu widzenia proporcjonalności – wydaje się, że sankcja w postaci osadzenia w zakładzie karnym jest środkiem zbyt radykalnym w odniesieniu do interesu, który chroni. (krok nr 4)

Analizowany przepis nie narusza istoty konstytucyjnej wolności wyrażania poglądów, ponieważ nie zabrania w ogóle krytyki Prezydenta RP i jego działań, a jedynie ogranicza – i to w wąskim zakresie – formę tej krytyki. (krok nr 5)

Podsumowując, wskazać należy, że omawiany przepis jest niezgodny z Konstytucją RP, ale wyłącznie w zakresie, w jakim przewiduje za znieważanie Prezydenta RP karę pozbawienia wolności. (konkluzja)